

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

YTTRANDE
2018-05-23

Ang utställningsförslag för Sätra 2:1 mm (Mälaräng) i stadsdelarna Bredäng, Mälarhöjden och Fruängen, Dp 2016-15389

Samfundet S:t Erik är positivt till en stadsutveckling i ytterstaden där lågkvalitativa trafikytor tas i anspråk för den växande staden som i den aktuella planen för Mälaräng. Planen möjliggör en omvandling av området kring Bredängs trafikplats med 1 100 lägenheter, skola och förskola samt lokaler för handel och centrumändamål. Planförfattaren har som uttalat mål att koppla samman Bredäng, Mälarhöjden och Västertorp i en socialt hållbar stadsstruktur med en mångfald av offentliga rum.

Samfundet S:t Erik vidhåller de synpunkter som framfördes i vårt yttrande 2017-10-16 (bifogas) främst rörande riskerna med föreslagna ”mer generella” planer och ”icke temperaturreglerad byggnadsdel på tak” (växthus).

Det kan konstateras att några enstaka positiva förändringar skett jämfört med det tidigare förslaget. Så t ex har bebyggelsen längs Bredängsvägen minskats med en byggnadskropp i och med att ett tidigare förslaget bostadshus i korsningen Ugglemossevägen/Bredängsvägen utgått. Positiva är även de mindre förändringar som gjorts i det kvalitetsprogram för offentlig plats som tagits fram med en tillkommande park längs Eksättravägen och omvandlingen av ett torg i Hantverkargångens östra del till park. Detta gäller också de släpp i bebyggelsen mot naturmarken, längs Bredängsvägen, som vidgats.

Samfundet S:t Erik välkomnar också att man nu genomfört en Kulturmiljöanalys beträffande Slättens Gård och omgivande naturlandskap. En konsekvensbeskrivning visar på hur den föreslagna nya skolbyggnaden och nya stadsdelsparken påverkar denna kulturhistoriskt värdefulla miljö. Det är dock beklagligt att man i utställningsförslaget inte tycks ta till sig något av den antikvariska expertisens rekommendationer för ett ur kulturhistorisk synpunkt acceptabelt slutresultat.

Vad gäller utvecklingen av förslagen till utformning av den nya bebyggelsen, uppvisar de skisser som bifogats planhandlingarna en mångfald av fasaduttryck, förskjutningar i fasadliv och volymbehandling. Trots detta kvarstår att den föreslagna skalan på bebyggelse längs Hantverksgatan och Eksättravägen saknar relation till såväl landskapsrum som befintlig bebyggelse. Skalförskjutningen verkar avskärmande och riskerar att motverka den önskan om integration och ihopkoppling som finns. Risken är stor att Mälaräng kommer att annonsera sig som en oförmedlad och avvikande årsring i förhållande till den omgivande stadsbygden.

Det torg som föreslogs i samrådsskedet, beläget i den för området så viktiga korsningen Eksättravägen och Bredängsvägen där ny och befintlig bebyggelse länkas samman, har i det utställda planförslaget

Post- och besöksadress	Telefon	E-kontakt	Plusgiro	Bankgiro	Org.nr
Köpmangatan 5, nb 111 31 STOCKHOLM	08-21 09 24	kansli@samfundetsterik.se www.samfundetsterik.se	15 70 57 - 1	820-1550	80 2003 - 3950

utgått. Istället har en teknisk anläggning, en stationär sopsugsanläggning, placerats här. Samfundet finner detta mycket olyckligt och anser att en annan, inte så dominant placering, bör hittas för denna anläggning. Ändringen är anmärkningsvärd med tanke på den ambition att skapa en socialt hållbar bebyggelsestruktur med väl gestaltade offentliga rum, som av allt att döma ändå finns inom projektet. Den föreslagna sopsugen bör således utgå till förmån för den ursprungliga torgbildningen.

Samfundets övertygelse är att grundläggande arkitektoniska och långsiktiga stadsbyggnadsvärden skapas genom en balanserad volymbehandling och en noggrann studie av de offentliga rummen. Detaljplaneförslaget för Mälaräng har i detta avseende utvecklats i negativ riktning, vilket Samfundet S:t Erik beklagar. Förslaget bör således bearbetas ytterligare å de punkter som Samfundet framfört ovan.

Monica Andersson
Ordförande

Jonas Berglund
Styrelseledamot

Suzanne Lindhagen
Styrelseledamot

Samfundet S:t Erik
Stockholm

YTTRANDE
2017-10-16

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen
Box 8314
104 20 Stockholm
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

**Beträffande detaljplanerna för:
Mälaräng i stadsdelarna Bredäng, Mälarhöjden och Fruängen, SDp 2016-15389,
Skärholmsdalen, del av Skärholmen 2:1 i stadsdelen Sättra, SDp 2016-15385,
Vårbergsvägen, del av fastigheten Skärholmen 2:1 m.fl. i stadsdelarna Vårberg
och Skärholmen, S-Dp 2016-15393 samt
Söderholmen 1 m.fl. i stadsdelen Vårberg, S-Dp 2015-15127.**

Samfundet S:t Erik har fått ovan rubricerade detaljplaner på remiss. Då samtliga ingår i stadens projekt Fokus Skärholmen och har många likheter med varandra har Samfundet valt att besvara remisserna med ett gemensamt yttrande.

De aktuella detaljplanerna har tagits fram för att ge möjlighet att bygga totalt 3 500-3 700 lägenheter med olika upplåtelseformer inom stadsdelarna Vårberg, Skärholmen, Sättra, Bredäng, Mälarhöjden och Fruängen. Två helt nya skolor för vardera 900 elever och en rad nya förskolor ska också uppföras liksom vård- och omsorgsboenden samt lokaler för centrumändamål och offentlig service m m. Det är huvudsakligen obebyggd mark som avses att bebyggas; naturmark av olika slag men också markområden som idag är delar av en trafikapparat. Några enstaka byggnader föreslås att rivras, helt eller delvis, för att lämna plats för den nya bostadsbebyggelsen, bl a i planen för Vårbergsvägen. Syftet med planerna är förutom att bygga många nya bostäder också att med nybebyggelsen knyta ihop stadsdelar och områden med varandra där det idag upplevs finns barriärer och istället skapa "en tätare stadsväv". Befintliga park- och grönområden avses utvecklas samtidigt som helt nya parker tillskapas.

Samfundet S:t Eriks synpunkter

Generellt för samtliga fyra detaljplaneförslag.

Samfundet är positivt till en stadsutveckling i ytterstaden. Vi välkomnar särskilt ett fokus på Skärholmen där den befintliga stadsbebyggelsen har en stor potential att kompletteras och berikas. Samfundet instämmer i mycket i de "Mål och strategier för Fokus Skärholmen" som redovisas i planbeskrivningarna. Målet för stadsutvecklingen är att skapa en sammanhängande stadsdel med stor variation av platser, bostäder och uttryck. Den ska vara "levande och innehållsrik" och "delaktig och demokratisk". Man vill skapa allsidiga boendemiljöer med en högre grad av funktionsblandning och göra områdena promenadvänliga och trygga för såväl

Post- och besöksadress	Telefon	E-kontakt	Postgiro	Bankgiro	Org.nr.
Köpmangatan 5, nb 111 31 STOCKHOLM	08-21 09 24	kansli@samfundetsterik.se www.samfundetsterik.se	15 70 57 - 1	820-1550	80 2003 - 3950

fotgängare som cyklister med "en mångfald av gemensamma rum" vilket Samfundet finner positivt.

En av strategierna för att uppnå detta sägs vara att pröva "mer generella detaljplaner". Huvudsyftet torde vara att påskynda bostadsbyggandet i ett försök att uppnå politikernas högt uppställda mål - nu senast 80 000 nya bostäder i kommunen till år 2025. Konsekvensen av ett system med dessa "mer generella" planer med minskad detaljstyrning, stora möjligheter till variationer och ökad flexibilitet, är dock svår att överblicka. Vissa planbestämmelser möjliggör här ett nyttjande av byggrätten på olika sätt utan att planen behöver ändras. Ett hus kan exempelvis bli antingen tjockare och lägre eller högre och smalare bara man håller sig inom en given maximal byggnadsvolym. Syftet kan tyckas vara gott nämligen att skapa variation och en uppbruten skala eftersom detaljplanerna generellt presenterar mycket storskaliga byggnadsvolymer. Risken är dock överhängande att det enskilda byggprojektet utnyttjar flexibiliteten på ett sätt som avviker rejält från och motverkar de i detaljplanen illustrerade förslagen. På sikt kan detta resultera i en mycket splittrad stadsbild, eller motsatsen, en alltför ensartad och avskärmande ny årsring utan samverkan med befintlig bebyggelse och landskap. Med den luddiga och i många stycken oprecisa översiktsplan som nu håller på att tas fram är det viktigt att detaljplanerna verkligen görs tydliga och att utrymme inte ges för olika tolkningar. Här vore en uppdaterad byggnadsordning ett viktigt redskap i planarbetet. Samfundet vill i detta sammanhang också poängtera vikten av att markanvisningar sker *efter* framtagandet av detaljplanen.

Ett av målen i Fokus Skärholmen som också framgår av samtliga planbeskrivningar i de här aktuella planerna är att man vill åstadkomma "en ny årsring med fantasifull arkitektur...". Ordvalet *fantasifull* både förvånar och förskräcker. Samfundet S:t Erik skulle föredra att man använde begrepp som t ex hög arkitektonisk kvalitet, välgestaltade bostäder eller en hållbar arkitektur när det gäller att beskriva den tillkommande nybebyggelsen, så som görs t ex i den nya översiktsplanen. Fantasifull arkitektur däremot hör knappast hemma i en storskalig exploatering som den här aktuella i redan bebyggda områden, som ofta uppvisar stora stadsbildsmässiga kvaliteter som bör respekteras.

Det kan konstateras att ett stort antal utredningar av olika slag tagits fram som underlag för de fyra aktuella planförslagen. En stor brist är dock att antikvariska förundersökningar och konsekvensanalyser lyser med sin frånvaro med undantag för de som gjorts för Vårbergs sjukhem i Vårbergsvägsplanen. Underlag i form av en analys av planområdets kulturmiljövärden borde vara legio i allt planarbete, inte endast om något grönklassat hus föreslås rivas som i fallet Vårbergsvägen. Detta gäller även en övergripande landskapsanalys för hela fokusområdet med beskrivning av landskapsvärden och brister. Avsaknaden av detta planeringsunderlag avspeglar sig i de aktuella detaljplanerna vilka riskerar att skapa en storskalig årsring som mer fokuserar på stråk och gatumiljöer än på ett tillvaratagande av potentialen i samverkan mellan landskapet, den befintliga modernistiska arkitekturen och den nya bebyggelsen. Avsaknaden av landskapsanalys avspeglar sig även i storskaliga byggnadsvolymer vilka riskerar att skapa oförmedlade och abrupta möten mellan ny och befintlig bebyggelse.

I övrigt vill Samfundet S:t Erik framföra att det inom ramen för projektet Fokus Skärholmen bör utarbetas ett parallellt program för utformningen av hela Södertäljevägens närområde för att här skapa ett attraktivt och samordnat trafikrum.

Post- och besöksadress	Telefon	E-kontakt	Postgiro	Bankgiro	Org.nr.
Köpmangatan 5, nb 111 31 STOCKHOLM	08-21 09 24	kansli@samfundetsterik.se www.samfundetsterik.se	15 70 57 - 1	820-1550	80 2003 - 3950

Detaljplanen Mälaräng

Planen möjliggör en omvandling av området kring Bredängs trafikplats, vilket i sig är positivt. Här planeras för nybyggnation i form av 1 100 lägenheter, skola och förskola samt lokaler för handel och centrumändamål. Bebyggelsen avser att koppla samman Bredäng, Mälarhöjden och Västertorp.

Samfundet anser dock att planen inte tillräckligt tar tillvara möjligheten att skapa nya värden i form av lokala offentliga mötesplatser i området. Samfundet ser det som en brist att Slättens gård lämnats utanför själva planområdet då det utesluter ett helhetsgrepp för just denna del, vilket hade varit önskvärt. En samverkan mellan Slättgårdsparken, gårdsmiljön och den föreslagna skolan bör utvecklas och naturmarken norr därom bearbetas för att skapa intressanta och funktionella nya målpunkter, som kan verka socialt samlande och överbrygga socioekonomiska klyftor. Den föreslagna skolans byggnadsvolym upplevs som alltför dominant i förhållande till såväl Slättens gård som Mälarhöjdens småskaliga villabebyggelse norr därom och borde därför brytas upp.

De nya byggnaderna söder om Eksätravägen upplevs också som alltför storskaliga i relation till kedjehusen i den sydostvända slänten norr om gatan. Detsamma gäller förskolan i 2-3 våningar som lagts in i kv Konstnäreringen mellan de låga kedjehusen.

Planbestämmelserna ger här möjligheter till ett mycket varierat taklandskap med små trädgårdar och uppförande av "icke temperaturreglerad byggnadsdel på tak i transparent material (exempelvis växthus)". Samfundet vänder sig mot denna bestämmelse som i värsta fall kan medföra en helt oreglerad djungel av växthus på taken, vilket knappast är önskvärt.

Detaljplanen Skärholmsdalen

Planförslaget möjliggör byggande av cirka 900 bostäder, ett vårdboende, lokaler för centrumändamål och kontor samt två nya förskolor. Syftet med detaljplanen är bl a att utveckla del av Skärholmsvägen till en stadsgata med bebyggelse, att stärka kopplingen till Sättra och förtydliga entrén till Sättraskogen.

Förslaget innebär en positiv utveckling av grönstrukturen och de offentliga rummen med tre parker och ett sammankopplande gatunät i ett område som idag präglas av säckgator och outvecklade parkstråk. I det dalstråk som idag kan upplevas som en passiv "grön baksida" till Skärholmsberget skapas en ny funktionell park som länk in till Sättraskogen och kulturmiljön kring Skärholmens gård. Parkstråket kopplar ihop södra delen av Sättra med dess låga grupphusbebyggelse med Skärholmen och har en stor potential att verka socialt samlande.

Det slutna kvarteret i öster intill bollplanen innebär att möjligheten att knyta ihop ny bebyggelse med den utvecklade grönstrukturen inte tas tillvara. Utformningen av kvarteret bör omstuderas så att kontakten mellan parken och naturen samt ny bebyggelse stärks i ett öppet förhållande.

Med de generella, flexibla planerna som prövas här finns det en stor risk att de i förslaget redovisade mycket viktiga visuella kontakterna mellan dalstråk och naturmark går om intet. Detta gäller t ex byggnadsvolymer på längs Skärholmsberget som genom sin föreslagna utformning skapar släpp och utblickar mot vegetationen i norsslutningen. Här kan, om flexibiliteten i byggrätterna utnyttjas fel, stora värden omkullkastas.

Post- och besöksadress	Telefon	E-kontakt	Postgiro	Bankgiro	Org.nr.
Köpmangatan 5, nb 111 31 STOCKHOLM	08-21 09 24	kansli@samfundetsterik.se www.samfundetsterik.se	15 70 57 - 1	820-1550	80 2003 - 3950

Detaljplanen Vårbergsvägen

Planen innebär bl a möjligheten att bygga 1 200-1 400 bostäder, varav drygt 200 i "Stockholmshus", en ny skola och två förskolor. För Vårbergs sjukhem, invigt 1969 och grönklassat av Stadsmuseet i Stockholm, har en antikvarisk förundersökning och dito konsekvensanalys tagits fram, vilket givetvis är positivt. Samfundet hade dock helst sett att ett kulturhistoriskt underlag liksom landskapsanalys tagits fram för hela planområdet.

Planförslaget redovisar två alternativ för sjukhemmets framtid; antingen rivning av hela anläggningen eller ett bevarande av högdelen och rivning av lågdelen. I båda fallen byggs nya bostäder på platsen för det rivna. Eftersom Vårbergs sjukhem är det enda av de tre seriebyggda annexsjukhus för långvård som byggdes i Stockholms ytterstad under andra hälften av 1960-talet som har en bevarad exteriör, utgör det en viktig del av stadsdelens historia. Samfundet ser därför helst att så mycket som möjligt av anläggningen bevaras och tror att en omvandling från sjukhus till bostäder är fullt möjlig.

Detaljplanen Söderholmen:

Förslaget innebär, utöver nybyggnation av cirka 300 bostäder, bl a en utökad byggrätt för Söderholmsskolan med nya skolbyggnader och större skolgård. Söderholmsskolan tillhör en standardiserad skolhustyp som uppfördes runt om i Stockholms ytterstaden i Miljonprogrammets dagar och är gulklassad enligt Stadsmuseet. Merparten av skolbyggnaderna planeras att rivas och i en senare etapp kommer den sista byggnaden mot Våruddsringen också att rivas. Två äldre förskolor, också gulklassade, rivs enligt förslaget och ersätts med nya förskolor. Samfundet har inga invändningar mot planförslaget i dessa delar.

Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Suzanne Lindhagen
Styrelseledamot

Jonas Berglund
Styrelseledamot

Post- och besöksadress	Telefon	E-kontakt	Postgiro	Bankgiro	Org.nr.
Köpmangatan 5, nb 111 31 STOCKHOLM	08-21 09 24	kansli@samfundetsterik.se www.samfundetsterik.se	15 70 57 - 1	820-1550	80 2003 - 3950